

Uvod

Za razliku od povijesne znanosti i sociologije, suvremena politička filozofija jedva da se dotaknula pitanja nacije. Usprkos tome, problemi današnjeg doba svjedoče o važnosti opstojnosti nacije. U Europi stari i noviji članovi Europske unije nastupaju kao nacije, u funkciji nacionalnih interesa i s nacionalnih točki gledišta. Iz te činjenice proizlaze sukobi koji zahtijevaju proces političke unije ili zajedničke vanjske politike. Isto vrijedi i za međunarodne odnose. Budući da nisu skloni globalnom vladanju, Ujedinjeni narodi funkcioniraju samo kada to nacije¹ jasno žele, počevši od onih najmoćnijih među njima. Da bi djelovale u situacijama zajedničkog rizika, pojam međunarodne zajednice koja je spremna za orkestrirano djelovanje i koja poštuje pravila kolektivnog odlučivanja suočava se sa suparničkim pojmom saveza nacija kojim upravlja jedna ili nekoliko sila. Ako dakle ne raspoložemo pojmom nacije, postaje nemoguće ispravno postaviti probleme današnjeg vremena.

To vrijedi tim više što u mnogim slučajevima nacija predstavlja samo mjesto prijepora. U unutrašnjoj politici tu je pitanje mora li razvoj temeljnih prava i demokratskih praksa biti unutar nacionalnog okvira ili ne. Na taj problem odgovaraju dvije suprotstavljene pozicije. Ili se

¹ Francuska imenica *la nation* podjednako se podudara sa značenjima riječi i »nacija« i »narod«, ali u nastavku ćemo isključivo rabiti imenicu »nacija« zbog uže semantičke i etimološke veze između hrvatske i francuske imenice. Osim u slučajevima kad autor rabi imenicu *le peuple*, koju ćemo prevoditi hrvatskom imenicom »narod«. (Nap. prev.)

smatra da se demokracija mora utjeloviti u naciju, jer se kolektivna neovisnost smatra jamcem individualnih sloboda. Ili se drži da je nacija permanentni izvor nacionalizma i isključivanja, opasnost za slobode i prava manjina. U vanjskoj politici postavlja se pitanje pod kojim uvjetima nacije mogu zajednički djelovati u okviru pravno uređenih međunarodnih institucija. Tu su moguća dva komplementarna smjera. Možemo se pitati koju vrstu međunarodnih institucija treba uspostaviti kako bi se građani mogli osloboditi svojih nacionalnih pripadnosti, da bi sudjelovali u zajedničkim procedurama odlučivanja. Potrebno je, međutim, isto tako omogućiti uzajamno približavanje samih nacija, dijalog među tradicijama. Dakle, pitanje se odnosi na samu činjenicu nacionalne opstojnosti, na sklonost nacija da tvore istinsku međunarodnu zajednicu. Naciju dakle ne treba shvatiti kao statični entitet, nego kao dinamičnu stvarnost. Potrebno je obilježiti točke sidrenja u procesu identitetske regresije, ali također i proces mogućeg širenja perspektiva. Na neki način - koji ćemo kasnije precizirati - potrebno je postaviti pitanje univerzaliziranja tradicija.

Da bismo obradili te probleme potreban je najprije pojam pomoću kojega ih možemo eksplicirati. Taj pojam predmet je ovog ogleđa. On će početi analizom pojma nacije nakon čega ćemo istražiti je li moguće dati njezinu definiciju. Pogotovo će biti potrebno istražiti postoje li konstante između različitih vrsta nacija ili su te vrste nesvodive. Potom će biti potrebno staviti na kušnju valjanost predloženog pojma. U tu ćemo svrhu vidjeti u kojoj se mjeri stvarnost podudara s tim pojmom, što znači da ćemo postaviti pitanje o stvarnom ili fiktivnom jedinstvu nacija. Na kraju ćemo raspraviti problem odnosa između nacije i demokracije.